

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 61/2015

Kalatalouden toimialakatsaus 2015

Heidi Pokki, Jari Setälä ja Jarno Virtanen

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 61/2015

Kalatalouden toimialakatsaus 2015

Heidi Pokki, Jari Setälä ja Jarno Virtanen

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2015

ISBN: 978-952-326-124-2 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-125-9 (Verkojulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkojulkaisu)

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-125-9>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Heidi Pokki, Jari Setälä ja Jarno Virtanen

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2015

Julkaisuvuosi: 2015

Kannen kuva: Juha Metso/Luken kuva-arkisto

Tiivistelmä

Heidi Pokki, Jari Setälä ja Jarno Virtanen, Luonnonvarakeskus

Kalatalouden toimialakatsauksessa kuvataan suomalaisen merikalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalatukkukaupan ja kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan taloudellista tilaa. Katsaus perustuu kalatalouden yritysten viimeisimpiin tilasto- ja tilinpäätöstietoihin.

Vuonna 2013 kalatalousalalla oli 1 766 yritystä. Yritysten kokonaistuotot olivat 925 miljoonaa euroa. Kalatalouden tuottama jalostusarvo oli 155 miljoonaa euroa ja yritysten työllistävyys oli 2 835 henkilötyövuotta. Yrityksistä 72 prosenttia oli kalastusyrittäjiä. Tuotoiltaan suurin toimiala oli kalanjalostus. Myös henkilöstöä oli eniten jalostajien palveluksessa.

Kalatalouden tuotot kasvoivat kaikissa yritysryhmissä vuonna 2013, kalastusta lukuunottamatta. Kalanjalostuksen ja vesiviljelyn tuotot lisääntyivät suhteellisesti eniten. Kalan ulkomaankauppa jatkoi kasvuaan vuonna 2014, mutta ulkomaankaupan arvo laski.

Vuonna 2013 kalastuksen tuotot laskivat isoja troolareita lukuun ottamatta ja kalastuksen tulos heikkeni. Vesiviljely-yritysten tuotot kasvoivat neljänneksen ja kannattavuus kääntyi nousuun. Pienten ja keski suurten kalanjalostusyrittäjien nettotulokset laskivat, mutta suurten jalostamoiden kannattavuus parani. Tukkukaupan kannattavuus parani, kun taas kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan kannattavuus heikkeni merkittävästi kaikissa yritysryhmissä.

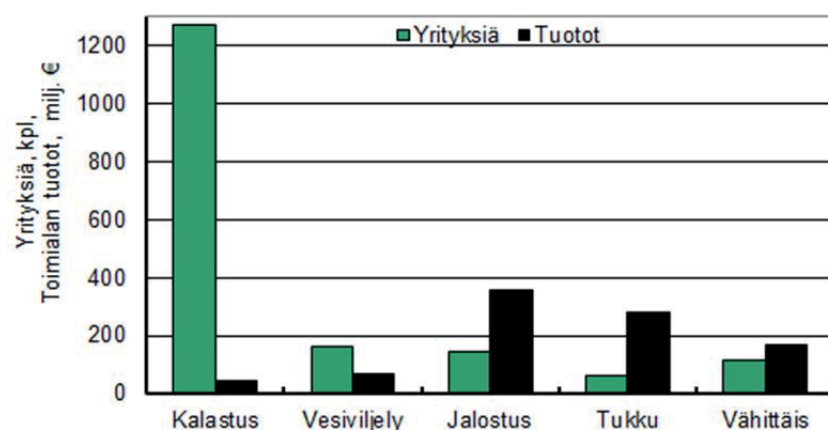
Asiasanat: kalanjalostus, kalan vähittäiskauppa, kalastus, kalatalous, kalatukkukauppa, taloudellinen analyysi, toimialakatsaus, vesiviljely

Sisällys

1. Kalatalouden tuotot kasvussa.....	5
2. Kalastuksen nettotulos heikkeni ennätysaaliista huolimatta	7
3. Vesiviljelyalan tuotot kasvoivat ja kannattavuus parani	9
4. Jalostustoimialan tuloksessa huima nousu	11
5. Kalatukkukaupan kannattavuus parani lievästi.....	12
6. Kalaan erikoistuneella vähittäiskaupalla aiempaa heikompi vuosi	15
7. Menetelmät ja tulosten luotettavuus	16
7.1. Aineisto ja menetelmät.....	16
7.2. Tulosten luotettavuus	17

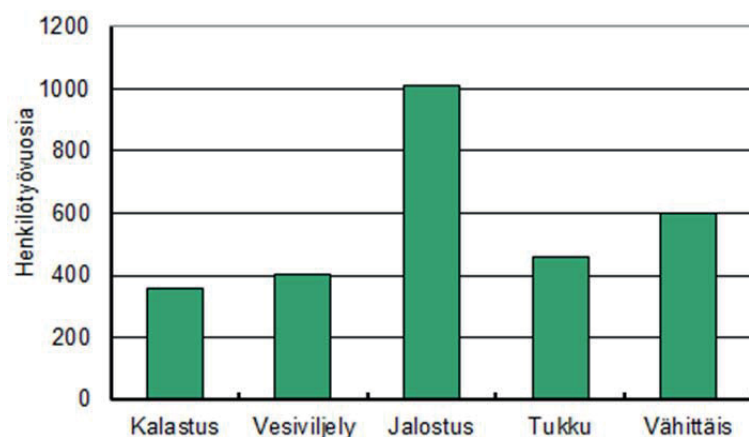
1. Kalatalouden tuotot kasvussa

Vuonna 2013 kalataloudessa toimi 1 766 yritystä. Toimialan yritysten kokonaismäärä pysyi edellisvuoden tasolla. Suurin osa toimialan yrityksistä (72 %) oli kalastusyrityksiä. Kalatalouden toimialojen kokonaistuotot olivat 925 miljoonaa euroa, mikä on 16 prosenttia enemmän kuin vuonna 2012. Koko kalatalouden jalostusarvo oli 155 miljoonaa euroa (kuva 1, liite 1). Kalakauppa ja jalostus ovat olleet hyvin keskittyneitä, mutta myös alkutuotannon toimialat ovat viime vuosina keskittyneet (liite 2).

Kuva 1. Kalatalouden toimialojen yritysten lukumäärät ja tuotot vuonna 2013.

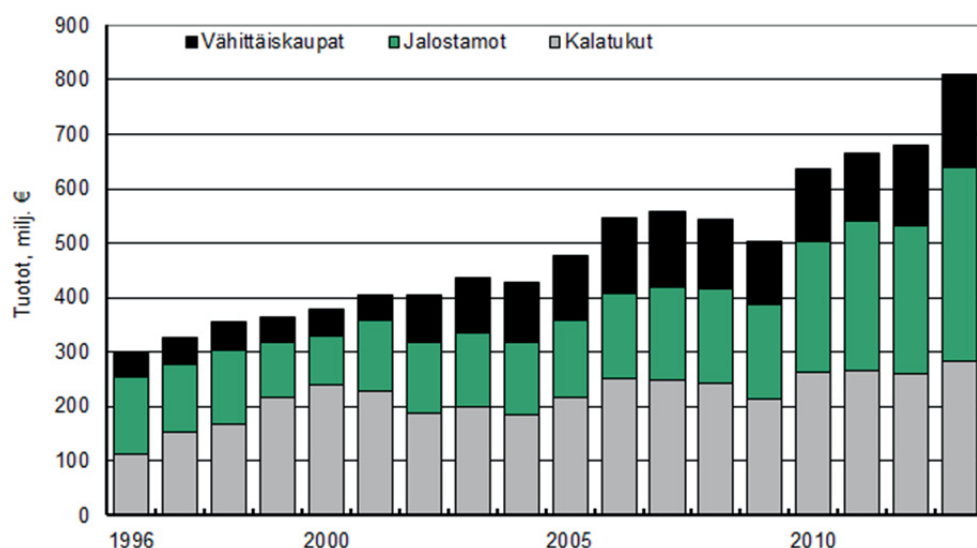
Kalatalouden työllistävyys oli 2 835 henkilötyövuotta. Kalanjalostus työllisti eniten, 36 prosenttia koko toimialasta, kalastuksen osuus oli 13 prosenttia ja vesiviljelyn osuus 14 prosenttia (kuva 2, liite 1). Kalatalouden kokonaistyöllistävyys kasvoi 384 henkilötyövuodella. Henkilöstön määrä kasvoi kaikilla toimialoilla.

Kuva 2. Kalatalouden toimialojen työllistävyys henkilötyövuosina vuonna 2013.

Vuonna 2013 kalatalouden tuotot kasvoivat merkittävästi. Kalanjalostus ja vesiviljely lisäsivät suhteellisesti eniten tuottojaan (liite 1). Kalastuksen tuotot olivat vuoden 2012 tasoa, mutta siitä huolimatta kalastuksen kannattavuus heikkeni hieman. Vesiviljely-yritysten tuotot kasvoivat ja kannattavuus parani. Kalanjalostuksen tuotot nousivat huimasti, samalla nettotulos tuplaantui. Tukkukaupan nettotulos parani hieman tuottojen noustessa. Vähittäiskaupan tuotot paranivat, mutta nettotulos heikentyi. Kalanjalostuksen tuotot olivat jo kolmannen vuoden peräkkäin tukkukauppaa suuremmat. Kalakaupan liikevaihto jatkoi edelleen kasvuaan (kuva 3).

Vuonna 2014 elintarvikekalan tuonnin arvo laski, vaikka kalan tuonnin määrä kasvoi miljoonalla kilolla. Tärkein tuontimaa oli Norja, josta tuotiin etenkin tuoretta merilohta, sillivalmisteita ja katkaraputuotteita. Venäjän tuontirajoituksista huolimatta, Suomesta vietyjen kalatuotteiden määrä kasvoi. Viennin arvo kuitenkin laski, kun Venäjälle ihmisravinnoksi viety silakka korvautui rehuviennillä Tanskaan. Viennistä suurin osa oli silakkaa ja kilohailia Viroon, Tanskaan, Venäjälle ja Ruotsiin.

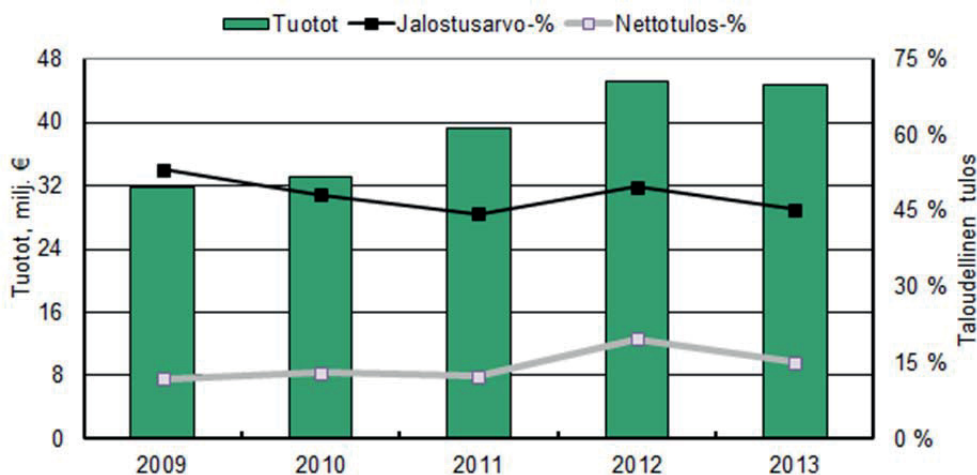

Kuva 3. Kalanjalostuksen, tukkukaupan ja vähittäiskaupan yhteenlasketut reaaliuotot vuosina 1996-2013.

2. Kalastuksen nettotulos heikkeni ennätysaaliista huolimatta

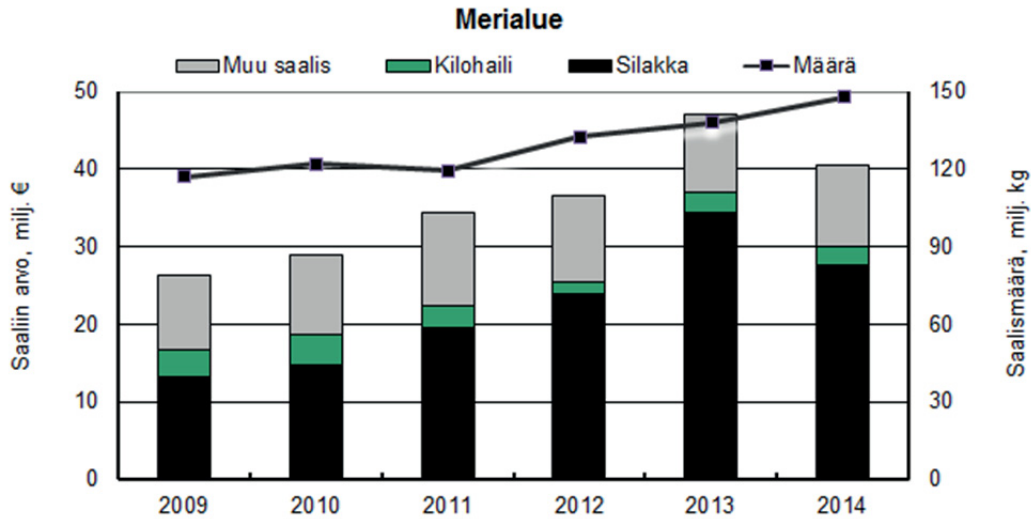
Vuonna 2013 merialueella toimi 1 271 kalastusyritystä (liite 3: taulukko 3.1). Suurin osa kalastusyri-tyksistä oli rannikkokalastusyri-tyksiä, jotka on luokiteltu liikevaihdon mukaan yli ja alle 8 500 euron (alv-raja) yri-tyksiin. Alle 8 500 euron vuotuisan liikevaihdon ansaitsevia rannikkokalastajia oli 65 prosenttia kaikista kalastusyri-tyksistä, yli 8 500 euron liikevaihdon tehneitä rannikkokalastajia oli 31 prosenttia. Yri-tyksistä troolareita oli 4 prosenttia. Kalastusyri-tysten kokonaismäärä väheni kuudella yri-tyksellä. Pienten (alle 8 500 €) rannikkokalastusyri-tysten määrä aleni, suurempien (yli 8 500 €) rannikkokalastusyri-tysten määrä kasvoi. Myös troolarikalastajien määrä kasvoi yhdellä.

Kalastusyri-tysten yhteenlasketut tuotot vuonna 2013 olivat 45 miljoonaa euroa, ja ne laskivat prosentin vuodesta 2012 (kuva 4). Kaikkien yri-tyksiryhmien tuotot laskivat isoja troolareita lukuun ot- tamatta. Siitä huolimatta pienten rannikkokalastajien ja pienten troolareiden nettotulos parani, kun taas isojen troolareiden ja isojen rannikkokalastajien tulos aleni. Isojen troolareiden nettotulos heik- keni eniten ja pienten troolareiden parani yli puolet. Kalastusalan nettoinvestoinnit olivat negatiiviset vuonna 2013, vaikka rannikkokalastajien ja pienten troolareiden nettoinvestoinnit olivatkin positiivi- sia. Kalastusyri-tysten vakavaraisuus sekä maksuvalmius olivat yleensä hyviä. Isojen troolausyri-tysten omavaraisuusaste oli tyydyttävä ja maksuvalmius heikko.

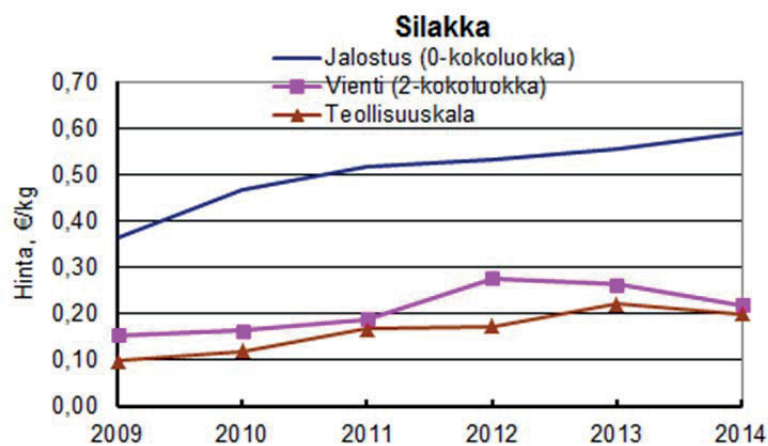
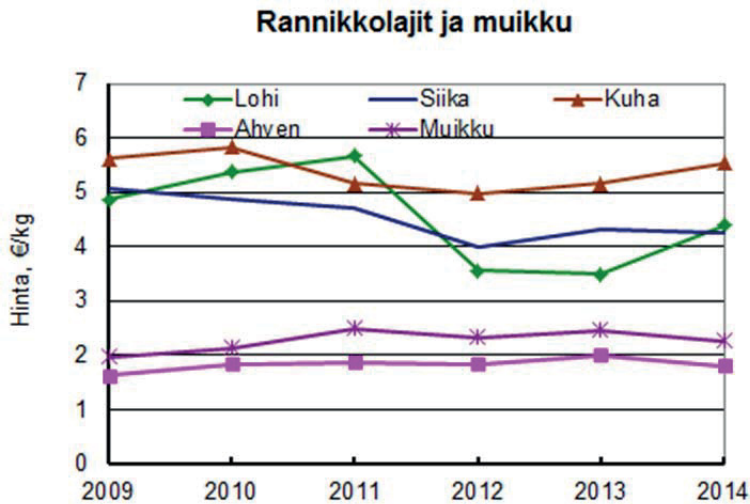

Kuva 4. Kalastusyri-tysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2009-2013.

Vuonna 2014 maamme ammattikalastajien saalis Itämerestä oli 148 miljoonaa kiloa ja arvoltaan 40 miljoonaa euroa. Saaliin määrä kasvoi, mutta arvo laski (kuva 5). Saaliin arvon lasku selittyy pääasiallisesti silakan hinnan laskulla. Silakan osuus saaliin arvosta oli 68 prosenttia. Saaliin arvon lasku vaikuttanee epäsuotuisasti silakkatroolareiden tulokseen. Vienti- ja teollisuussilakan hinnat laskivat vuonna 2014, mutta jalostussilakan hinta jatkoi nousuaan. Lohen ja kuhan hinnat nousivat, mutta muiden rannikkolajien sekä muikun hinnat laskivat maltillisesti (kuva 6).

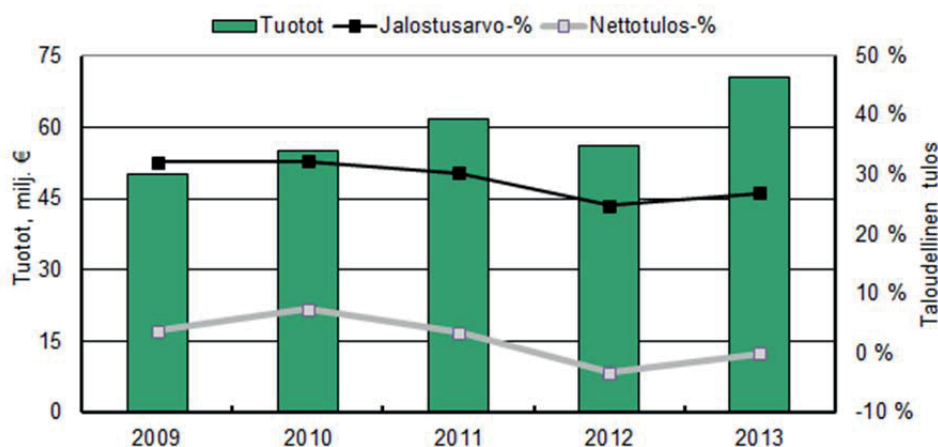
Kuva 5. Ammattikalastajien saaliin reaaliarvon ja määrän (viiva) kehitys merellä vuosina 2009-2014 (Luonnonvarakeskus 2015a).

Kuva 6. Silakan sekä lohen, siian, kuhan, ahvenen ja muikun reaaliset tuottajahinnat vuosina 2009-2014 (Luonnonvarakeskus 2015b).

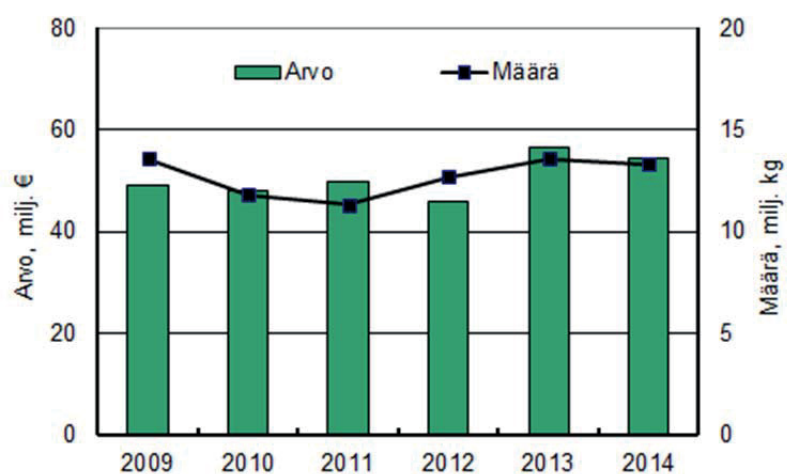
3. Vesiviljelyalan tuotot kasvoivat ja kannattavuus parani

Vuonna 2013 maassamme toimi 166 päätoimista vesiviljely-yritystä (liite 3: taulukko 3.2). Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat 71 miljoonaa euroa. Vesiviljelyn kokonaistuotto nousi huomattavasti vuoden 2012 tasosta ja samalla kannattavuus (kuva 7) parani. Tuotantosuunnan mukaan tarkasteltuna sekä poikasia että ruokakalaa tuottavat yhdistelmätuottajat tekivät suurimmat tuotot, 43 miljoonaa euroa vuonna 2013 (liite 3: taulukko 3.2). Poikastuotanto oli kuitenkin kannattavinta 0,8 miljoonan euron nettotuloksella, 9 % nettotulosprosentilla. Yhdistelmätuotanto ja ruokakalatuotanto messissä olivat tappiollisia. Nettoinvestointien lasku oli voimakasta kaikissa yritysluokissa. Yhdistelmätuotantoyritykset investoivat eniten, 0,8 miljoonalla eurolla. Vakavaraisuus oli poikaskalatuottajilla ja sisävesien ruokakalantuottajilla hyvä, mutta yhdistelmätuottajilla ja merialueen ruokakalankasvattajilla tyydyttävä. Maksuvalmius oli sisävesien ruokakalankasvattajilla hyvä ja muissa yritysluokissa tyydyttävä.

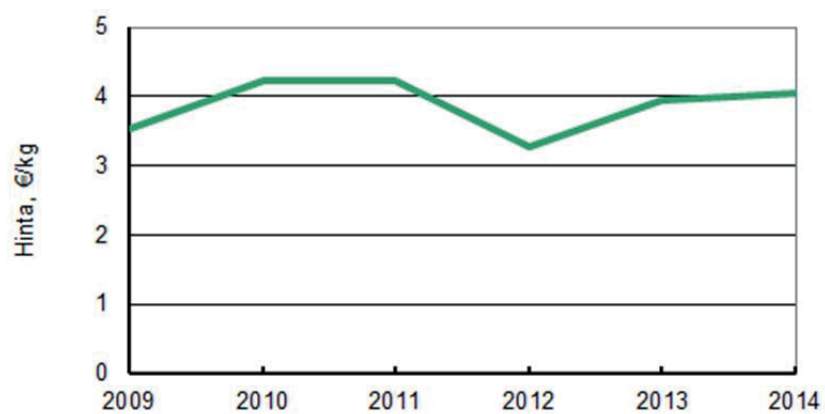

Kuva 7. Vesiviljely-yritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotulokset reaalin kehitys vuosina 2009-2013.

Vuonna 2014 Suomessa viljeltiin kaiken kaikkiaan 55 miljoonan euron arvosta ruokakalaa (kuva 8). Tuotannon reaaliarvo laski noin 2 miljoonaa euroa. Kokonaistuotanto laski reiluun 13 miljoonaan kiloon (perkaamaton paino), vaikka kirjolohen hinta nousi vähän edellisvuodesta. Tuotannosta runsas 12 miljoonaa kiloa oli kirjolohta ja vajaa miljoona kiloa siikaa. Ruokakalaa kasvattavista yrityksistä puolet toimi merialueella, jossa tuotettiin noin 86 prosenttia ruokakalasta. Ruokakalan lisäksi vuonna 2014 tuotettiin noin 56 miljoonaa kalanpoikasta (pl. vastakuoriutuneet). Kirjolohen poikastuotannon arvo oli 13 miljoonaa euroa. Noin kolmannes poikasista oli siikoja, joiden arvo oli 3 miljoonaa euroa. Kirjolohen poikasista pääosa käytettiin jatkoviljelyyn, mutta pienistä siian poikasista suurin osa päättyi istutuksiin. Kirjolohen tuottajahinta nousi 14 senttiä vuonna 2014 (kuva 9).

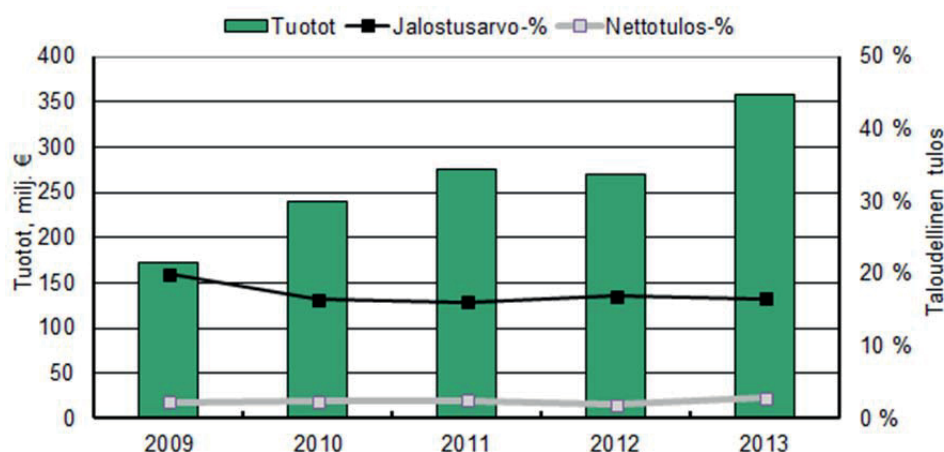
Kuva 8. Kasvatetun ruokakalan tuotannon reaaliarvo ja tuotantomäärä vuosina 2009-2014.

Kuva 9. Kirjolohen reaalihinnan kehitys vuosina 2009-2014 (Luonnonvarakeskus 2015b).

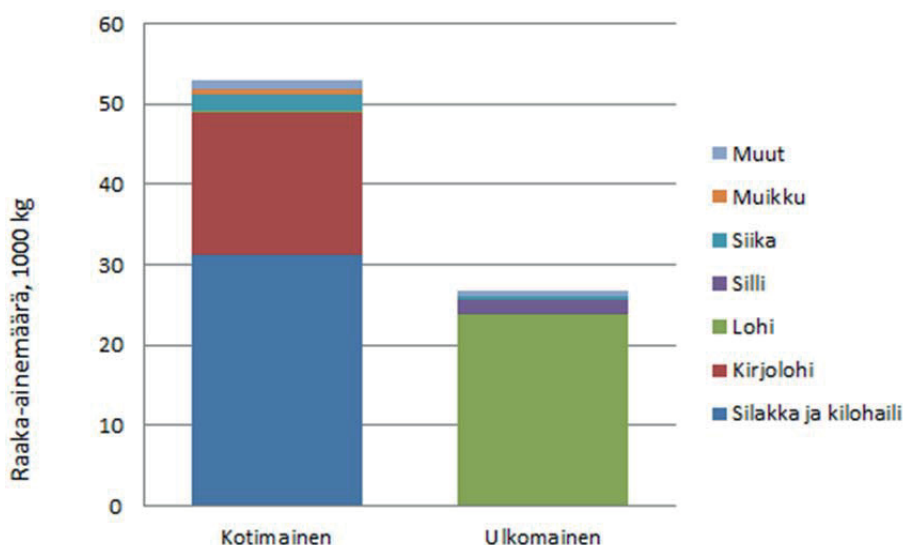
4. Jalostustoimialan tuloksessa huima nousu

Vuonna 2013 Suomessa oli 147 sellaista kalanjalostusyritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 10 846 €/v (liite 3: taulukko 3.3). Kalanjalostuksen tuotot olivat 358 miljoonaa euroa ja tuotot nousivat lähes kolmanneksen (kuva 10). Isojen yritysten tuotot kasvoivat ja nettotulos parani huomattavasti. Pienten ja keski suurten yritysten tuotot ja kannattavuus laskivat. Jalostussektori työllisti 1 013 henkilötyövuotta eli lähes kolmanneksen enemmän kuin vuonna 2012. Isojen yritysten erinomaisen tuloskehityksen myötä koko toimialan kannattavuus parani. Toimialan nettoinvestoinnit laskivat kaikissa yritysluokissa. Jalostusyritysten vakavaraisuus ja maksuvalmius olivat tyydyttäviä.

Kuva 10. Kalanjalostusyritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2009-2013.

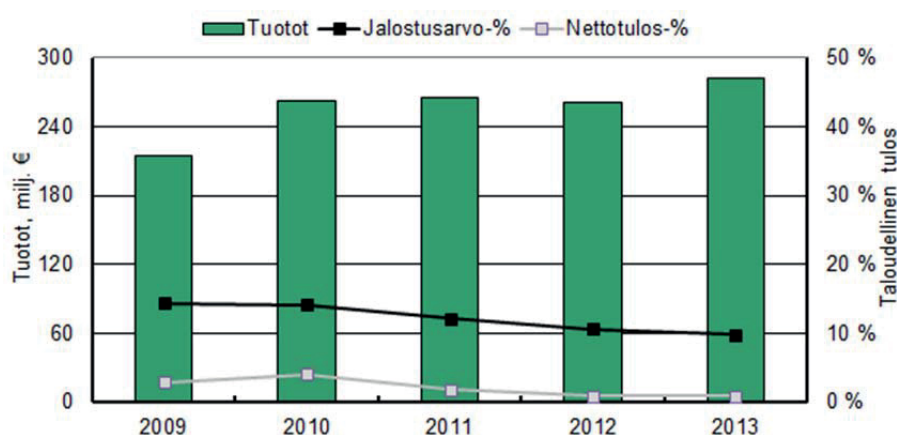
Vuonna 2013 kalajalosteiden raaka-aineina käytettiin 80 miljoonaa kiloa kalaa (kuva 11), josta 53 miljoonaa kiloa oli kotimaista ja 27 miljoonaa kiloa tuontikalaa. Tärkeimmät kotimaassa jalostukseen käytetyt kalat olivat silakka ja kilohaili, lohi, kirjolohi sekä siika. Silakkaa jalostettiin yhteensä noin 31 miljoonaa kiloa. Siitä pääosa päättyi pakasteena vientiin. Kirjolohta ja lohta jalostettiin yhteensä 42 miljoonaa kiloa ja siikaa 2 miljoonaa kiloa. Ulkomailta tuotiin pääosin lohta, silliä sekä siikaa.

Kuva 11. Kalanjalostukseen käytetty kotimainen ja ulkomainen kala vuonna 2013 (Luonnonvarakeskus 2014).

5. Kalatukkukaupan kannattavuus parani lievästi

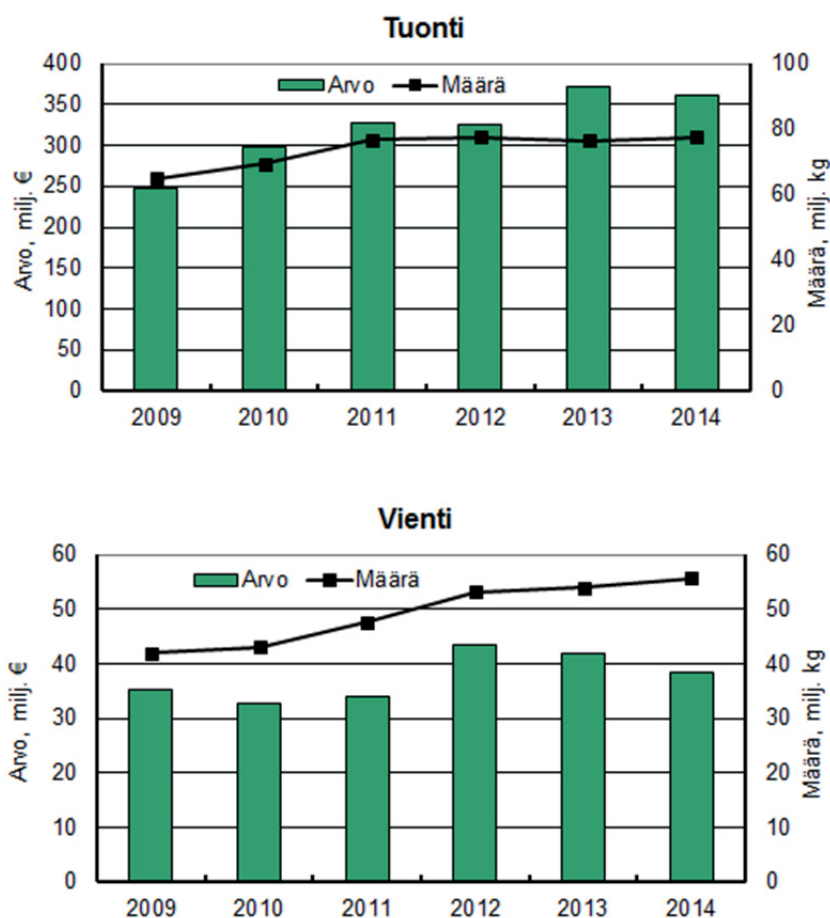
Vuonna 2013 maassamme oli 64 sellaista kalatukkuyritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 10 846 €/v (liite 3: taulukko 3.4). Yritysten lukumäärä pysyi samana kuin vuonna 2012, mutta toimialan työllistävyys nousi hieman. Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat 282 miljoonaa euroa. Tuottojen reaaliarvo nousi kolmen tasaisen vuoden jälkeen 8 prosenttia (kuva 12). Isot ja keskiuuret yritykset kasvattivat tuottojaan, mutta pienten yritysten tuotot vähenivät. Toimialan kannattavuus parani, sillä sekä isojen että pienten yritysten nettotulos kasvoi. Kalatukkuyritykset investoivat kaikissa kokoluokissa aiempaa vähemmän. Alan nettoinvestoinnit laskivat yhteensä 65 prosenttia. Tukkukaupan vakavaraisuus ja maksuvalmius olivat pääosin tyydyttäviä, mutta pienten tukkukauppayritysten vakavaraisuus ja maksuvalmius olivat heikkoja.

Kuva 12. Kalatukkuyritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2009-2013.

Vuonna 2014 Suomeen tuotiin 360 miljoonalla eurolla kalaa ja kalatuotteita elintarvikkeeksi (kuva 13). Tuonnin arvo laski edellisvuodesta noin 6 miljoonalla eurolla. Kalaa tuotiin 77 miljoonaa kiloa eli noin miljoona kiloa aiempaa vuotta enemmän. Selvästi tärkein yksittäinen tuontituote oli tuore lohi. Muita merkittäviä tuontituotteita olivat tuore kirjolohi, tonnikalasäilykkeet, muut kalavalmisteet sekä silli- ja silakkasäilykkeet. Norjan tuonnin arvo oli lähes puolet koko Suomen kalan tuonnista.

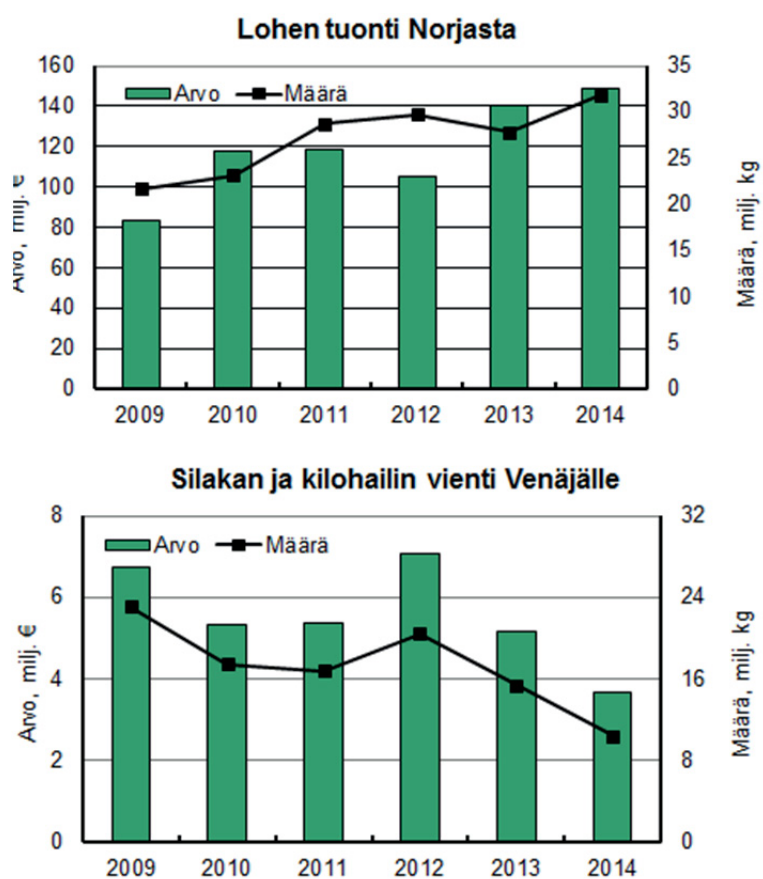
Elintarvikkeeksi tarkoitetun kalan ja kalatuotteiden viennin arvo oli 38 miljoonaa euroa ja määrä 56 miljoonaa kiloa vuonna 2014. Kalaa vietiin 3 miljoonaa kiloa enemmän kuin vuonna 2013, mutta viennin reaaliarvo väheni 3 miljoonalla eurolla. Tärkeimmät vientituotteet olivat tuore ja pakastettu silakka ja kilohaili, tuore kirjolohi ja lohi, suolatut tai savustetut lohet, mäti ja mätituotteet sekä rehu-kala. Kalatuotteita vietiin eniten Viroon, Tanskaan, Venäjälle ja Ruotsiin.

Kuva 13. Ihmisravinnoksi käytettyjen äyriäisten ja kalatuotteiden tuonnin ja viennin määrä ja reaaliarvo vuosina 2009-2014 (Luonnonvarakeskus 2015c).

Vuonna 2014 tuoretta kokonaista lohta tuotiin Norjasta 149 miljoonalla eurolla eli noin 32 miljoonaa kiloa. Norjalaisen lohen tuonti kasvoi neljällä miljoonalla kilolla. Samalla tuonnin reaaliarvo kasvoi 6 prosenttia (kuva 14).

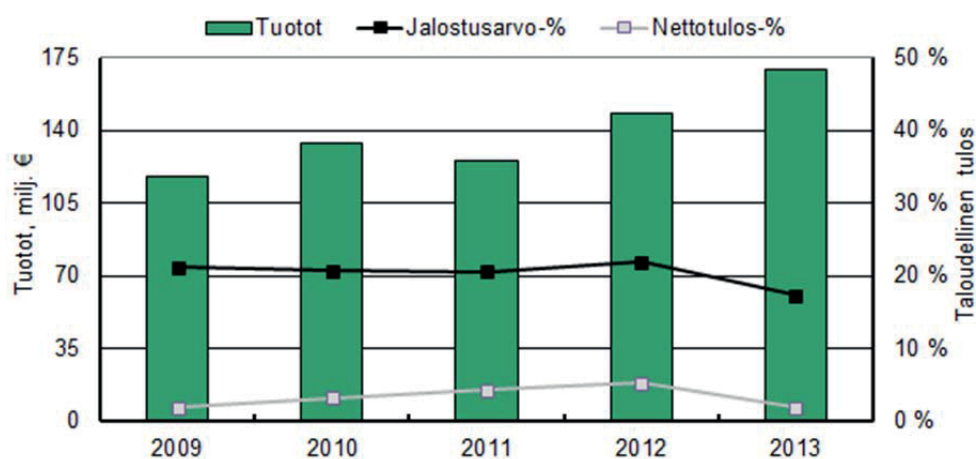
Venäjän markkinat ovat olleet perinteisesti tärkeä markkina-alue suomalaiselle silakalle ja kilohailille. Vuoden 2014 elokuusta lähtien Venäjän EU-pakotteiden vastatoimet, elintarvikkeille asetetut tuontirajoitukset, näkyivät jo kalamarkkinoilla. Silakan ja kilohailin Venäjän vienti väheni 10 miljoonaan kiloon ja viennin arvo 4 miljoonaan euroon. Silakan vienti Viroon ja Tanskaan kehittivät kuitenkin suotuisasti.

Kuva 14. Norjalaisen tuoreen lohen tuonnin määrä ja reaaliarvo sekä Venäjälle viedyn silakan ja kilohailin määrä ja reaaliarvo vuosina 2009-2014 (Luonnonvarakeskus 2015c).

6. Kalaan erikoistuneella vähittäiskaupalla aiempaa heikompi vuosi

Vuonna 2013 maassamme oli 118 sellaista kalan vähittäiskauppaan erikoistunutta yritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 10 846 €/v (liite 3: taulukko 3.5). Yritysten lukumäärä pysyi lähes samana kuin edellisvuotena, mutta henkilöstöä lisättiin isoissa yrityksissä. Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä henkilöstön määrä laski. Alan työllistävyys kasvoi kokonaisuudessaan 9 prosenttia. Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat 169 miljoonaa euroa (kuva 15) ja ne kasvoivat 15 prosenttia. Kasvua tapahtui yksinomaan isoissa yrityksissä. Tuottojen kasvusta huolimatta, toimialan kannattavuus heikkeni kaikissa kokoluokissa. Sektorin nettoinvestoinnit olivat vain 0,4 miljoonaa euroa ja yritykset investoivat aiempaa huomattavasti vähemmän. Isojen ja pienten yritysten vakavaraisuus oli hyvä ja keskisuurten tyydyttävä. Maksuvalmius oli kaikissa yritysluokissa tyydyttävä.

Kuva 15. Kalaan erikoistuneiden vähittäiskauppayritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2009-2013.

7. Menetelmät ja tulosten luotettavuus

Kalatalouden toimialakatsaus on kalatalouden yritysten viimeisimpiin tilasto- ja tilinpäätöstietoihin perustuva katsaus suomalaisen merialueen ammattikalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen, kalatukkukaupan ja kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan taloudellisesta tilasta.

Tässä laatuselosteessa kuvataan lyhyesti katsauksen tulosten ymmärtämisen kannalta tarpeellimmat tiedot aineistoista ja menetelmistä. Tarkemmat kuvaukset ovat erillisissä tilasto-, tai toimialajulkaisuissa, jotka löytyvät Luonnonvarakeskuksen (www.luke.fi) tai Tilastokeskuksen (<http://www.stat.fi/til/yrti/>) internet-sivuilta.

7.1. Aineisto ja menetelmät

Aineistona on käytetty Luonnonvarakeskuksen merialueen ammattikalastusta, vesiviljelyä, kalanjalostusta, ulkomaankauppaa ja kalan tuottajahintoja koskevia tilastoja (<http://stat.luke.fi/>). Tuoreimmat tilastotiedot koskevat yleensä katsauksen julkaisuvuotta edeltävää vuotta. Kalajalosteiden tuotantotilasto tehdään vain joka toinen vuosi. Nimellishinnat ja -arvot ovat elinkustannusindeksillä tai kuluttajahintaindeksillä muunnettu reaalisiksi aikasarjan viimeisimmän vuoden hintatasoon.

Toimialaa ja yrityksiä koskevat taloudelliset tiedot perustuvat kalatalousyrityksiä koskeviin tilinpäätöstietoihin. Tilinpäätöstiedot koskevat kalanjalostuksen, kalatukkukaupan ja kalan vähittäiskaupan osalta vain yrityksiä, joiden liikevaihto oli tarkasteluvuonna yli 10 846 €. Merialueen ammattikalastuksen ja vesiviljelyn tilinpäätöstiedot koskevat kaikkia päätoimisia yrityksiä ja kalastajia. Yritysrekisterin liikevaihtoraja muuttuu vuosittain, sillä se päivitetään tarkasteltavan vuoden hintatasoon. Alkuperäinen liikevaihtoraja määräytyi sen mukaan, kuinka paljon 0,5 kokoaikaista henkilöä tuotti keskimäärin liikevaihtoa vuodessa. Kalastusyritysten tuloraja laskettiin saaliin arvon perusteella. Tilastokeskuksen keräämä kalatalousyrityksiä koskeva tilinpäätösaineisto on Luonnonvarakeskuksen käytettävissä vasta yritysten tilinpäätöstä seuraavana vuotena, minkä vuoksi tuoreimmat tilinpäätöstiedot koskevat sitä edellistä vuotta.

Luonnonvarakeskus on tilinpäätösaineistojen pohjalta laskenut taloudelliset tunnusluvut kalatalouden toimialoille. Toimialat ovat kalastusta ja vesiviljelyä lukuun ottamatta jaettu kolmeen kokoluokkaan: suuret yritykset (suurimmat 10 % yrityksistä), keskisuuret yritykset (suurimmat 40 % jäljelle jääneistä) ja pienet yritykset. Tästä perusryhmittelystä poiketen kalastusyritykset jaettiin suuriin (> 24 m) ja pieniin (< 24 m) troolareihin, yli 8 500 euron liikevaihdon rannikkokalastajiin ja alle 8 500 euron liikevaihdon rannikkokalastajiin. 8 500 euron vuotuinen liikevaihto on ALV-velvollisuuden raja, jota käytetään kaupallisten ammattikalastajien jakamiseen tyyppiin I ja II kalastajiin ammattikalastajarekisterissä vuoden 2015 alusta lähtien. Lisäksi vesiviljely-yritykset jaettiin tuotantosuunnan mukaan poikastuotantoon (sisältää myös luonnonravintolammikot), ruokakalatuotantoon sisävesillä, yhdistelmätuotantoon (sisältää sekä poikas- että ruokakalatuotantoa) sekä ruokakalatuotantoon meressä. Näiden tuotantosuunnittaisten tunnuslukujen laskennassa käytettiin hyväksi Tilastokeskuksen tilinpäätösaineiston lisäksi Luonnonvarakeskuksen (aiemmin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos) keräämiä vesiviljely-yritysten tuotanto- ja taloustietoja. Mukaan perusjoukkoon otettiin vain sellaiset vesiviljely-yritykset, joilla oli toimintaa tarkasteluajanjaksona ja jotka ilmoittivat yrityksen päätoimialaksi vesiviljelyn.

Kalatalouden toimialojen laajuutta ja kannattavuutta kuvattiin liiketoiminnan tuotoilla, jalostusarvolla, käyttökatteella ja nettotuloksella.

Liiketoiminnan tuotot sisältävät liikevaihdon lisäksi liiketoiminnan muut tuotot kuten korvaukset, suorat avustukset ja vuokratuotot.

Jalostusarvolla tarkoitetaan toimialan tuottamaa arvonlisää. Jalostusarvo saadaan, kun tuotoista vähennetään aine- ja tarvikkehankinnat, ulkopuoliset palvelut ja muut liiketoimintakulut kuin henki-

löstökulut. Jalostusarvo sisältää kansantaloudelle lisäarvoa luovia eriä kuten palkat, pääomakulut, verot ja voiton. Jalostusarvoprosentti on jalostusarvon osuus tuotoista.

Käyttökate kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä. Käyttökateprosentti kuvaa muuttuvien ja kiinteiden kustannusten jälkeen jäävän tuloksen osuutta liikevaihdosta.

Nettotulos on kannattavuuden mittari, joka kertoo yrityksen tuloksen verojen jälkeen ennen satunnaisia tuottoja ja kuluja. Nettotulosprosentti on nettotuloksen osuus liiketoiminnan tuotoista.

Liitetaulukoissa esitetään myös toimialan nettoinvestointeja, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskevia tunnuslukuja.

Nettoinvestoinnit ovat toimialan aineelliset ja aineettomat investoinnit.

Vakavaraisuuden tunnusluku omavaraisuusaste kertoo, missä määrin omaisuus on rahoitettu omalla pääomalla.

Rahoituksen riittävyttä ja maksuvalmiutta kuvaa current ratio (likviditeettikerroin). Se mittaa yrityksen kykyä selvitä lyhytaikaisista velvoitteista rahoitus- ja vaihto-omaisuuden avulla.

7.2. Tulosten luotettavuus

Yrityksen toimiala määritetään vuosittain liikevaihtoperusteisesti päätoimialan mukaan. Suurimmat yritykset toimivat usein monella toimialalla. Esimerkiksi ison kalankasvattajan päätoimiala voi olla kalatukkukauppa tai kalanjalostus. Monella kalastusyrityksellä on omaa jalostustoimintaa. Yritys voi olla tukku- tai jalostusyritys riippuen siitä, kuinka suuri osa myynnistä on minäkin vuonna omassa yrityksessä jalostettujen tuotteiden myyntiä. Monella toimialalla toimiva yritys saattaa siten joskus siirtyä toimialalta toiselle. Suurten yritysten siirtyminen voi vaikuttaa koko toimialan tulokseen.

Kalan vähittäiskauppaa koskeva toimiala kattaa vain kalan vähittäiskauppaan erikoistuneet liikkeet. Pääosa kalasta myydään kuluttajille kuitenkin markettien kalatiskien kautta. Markettien myynti kuuluu kalan vähittäiskaupan toimialaan vain siinä tapauksessa, jos kalatiska hoitaa kalan vähittäiskauppaa päätoimialanaan harjoittava yritys.

Suomen ammattikalastusrekisterissä oli vuoden 2013 lopussa merialueella 2 067 ammattikalastajaa, joilla on saaliin ilmoitusvelvollisuus. Heistä joka neljäs sai vähintään 30 % tuloistaan kalastuksesta. Toimialakatsaus koskee nykyisellään kaikkia kaupallista merialueen ammattikalastusyrityksiä, jotka ovat ilmoittaneet saalista. Sisävesikalastusyrityksistä ei ole käytettävissä taloudellisia tunnuslukuja.

Pienten yritysten kannattavuutta koskevat tunnusluvut antavat todellisuutta myönteisemmän kuvan, koska pienyrittäjät eivät yleensä maksa itselleen palkkaa vaan ottavat tulonsa yrityksen tuloksesta. Tilastokeskus korjaa pienten yritysten tulosta laskennallisella palkkakorjauksella (noin 2 500 €/kk). Palkkakorjausta ei ole tässä katsauksessa otettu huomioon, koska kalatalouden toimialalla pääosa yrityksistä on kausiluonteisesti toimivia pienyrityksiä.

Viitteet

- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2014. Kalajalosteiden tuotanto 2013. *Riista- ja kalatalous – Tilastot* 7/2014. Suomen virallinen tilasto (SVT) – Maa-, metsä- ja kalatalous. 29 s.
- Suomen virallinen tilasto: Ammattikalastus merellä 2014 [verkkajulkaisu]. Julkaisupaikka: Luonnonvarakeskus [15.6.2015]. Saantitapa: <http://stat.luke.fi/ammattikalastus-merella>.
- Suomen virallinen tilasto: Kalan tuottajahinnat 2014 [verkkajulkaisu]. Julkaisupaikka: Luonnonvarakeskus [15.6.2015]. Saantitapa: <http://stat.luke.fi/kalan-tuottajahinta>.
- Suomen virallinen tilasto: Kalan ulkomaankauppa 2014 [verkkajulkaisu]. Julkaisupaikka: Luonnonvarakeskus [15.6.2015]. Saantitapa: <http://stat.luke.fi/kalan-ulkomaankauppa>.
- Suomen virallinen tilasto: Vesiviljely 2014 [verkkajulkaisu]. Julkaisupaikka: Luonnonvarakeskus [25.6.2015]. Saantitapa: <http://stat.luke.fi/vesiviljely>.

Liitteet

Liite 1. Kalatalouden toimialojen yritysmäärät, henkilötyövuodet, tuotot ja jalostusarvo vuonna 2013.

Toimiala	Yrityksiä, kpl	Muutos v:sta 2012 (%)	Henkilöstö, htv	Muutos v:sta 2012 (%)	Tuotot, milj. €	Muutos v:sta 2012 (%)	Jalostusarvo, milj. €	Muutos v:sta 2012 (%)
Kalastus	1271	0	361	4	45	-1	20	-11
Vesiviljely	166	1	402	16	70	20	19	26
Jalostus	147	3	1013	23	358	24	59	23
Tukkukauppa	64	0	458	3	282	7	28	0
Vähittäiskauppa	118	-1	601	9	169	13	29	-10
Yhteensä	1766	0	2835	14	925	16	155	8

Liite 2. Kalatalouden toimialojen kymmenen suurimman yrityksen osuus toimialan kokonaistuotoista vuosina 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kalastus	40	35	47	44	50	52	48
Vesiviljely	47	46	60	61	65	64	67
Jalostus	69	70	76	77	77	76	81
Tukkukauppa	78	82	84	82	80	80	82
Vähittäiskauppa	78	79	78	79	80	84	85

Liite3. Kalatalouden laajuus, kannattavuus, investoinnit ja vakavaraisuus vuonna 2013.

Liite 3.1. Kalastuksen laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2013 sekä muutos vuodesta 2012.

2013															
KALASTUS															
Tunnusluvut	Rannikkokalastus, alle 8500 e			Rannikkokalastus, yli 8500 e			Pienet troolarit			Isot troolarit			Yhteensä		
Toimialan laajuus	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	827	-6		399	13		28	0		17	6		1271	0	
Henkilöstö	118	20		140	-1		30	-3		73	-4		361	4	
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	2,8	100	-20	11,4	100	-11	5,3	100	-1	25,3	100	7	44,7	100	-1
Jalostusarvo	1,3	46	-13	6,4	56	-14	3,4	64	10	9,2	36	-13	20,3	45	-10
Käyttökate	1,1	41	-12	5,8	51	-14	2,6	49	14	4,5	18	-16	14,1	31	-11
Nettotulos	0,2	8	191	4,2	37	-7	1,8	34	61	0,5	2	-79	6,8	15	-16
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	0,0	-2	-362	0,7	6	-91	0,1	3	-85	-1,7	-7	-135	-0,9	-2	-106
Toimialan vakavaraisuus		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		82	17		76	9		67	49		25	10		54	9
Current ratio		2,7	-66		2,1	-24		3,2	116		0,9	45		1,3	19
Toimialan tuottavuus		1 000 €	Muutos, %		1 000 €	Muutos, %		1 000 €	Muutos, %		1 000 €	Muutos, %		1 000 €	Muutos, %
Liikevaihto/htv		20,0	-11		124,1	-36		157,0	-4		342,9	19		137,1	-13
Jalostusarvo/htv		10,6	-28		46,0	-13		112,8	14		125,8	-9		56,1	-14
Yrityksen kannattavuus keskimäärin	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	3	100	-14	29	100	-21	188	100	-1	1 487	100	1	35	100	0
Jalostusarvo	2	46	-8	16	56	-24	121	64	10	540	36	-18	16	45	-9
Käyttökate	1	41	-7	15	51	-24	92	49	14	265	18	-21	11	31	-10
Nettotulos	0	8	196	11	37	-18	65	34	61	31	2	-81	5	15	-15

Liite 3.2. Vesiviljelyn laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2013 sekä muutos vuodesta 2012.

2013															
VESIVILJELY															
Tunnusluvut	Poikaskalatuotanto			Ruokakalatuotanto sisävesissä			Ruokakalatuotanto meressä			Yhdistelmä			Yhteensä		
<i>Toimialan laajuus</i>	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	87	0		25	-7		14	-13		40	18		166	1	
Henkilöstö	58	-12		35	-3		36	-37		273	53		402	19	
<i>Toimialan kannattavuus</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	8,5	100	-8	6,3	100	11	12,3	100	-6	43,3	100	53	70,5	100	25
Jalostusarvo	3,0	35	-9	1,6	25	33	1,6	13	-43	12,8	29	92	18,9	27	35
Käyttökate	1,2	14	16	0,9	14	67	0,5	4	-45	1,9	4	588	4,5	6	112
Nettotulos	0,8	9	7178	0,5	8	231	-0,2	-1	-54	-1,2	-3	39	-0,1	0	96
<i>Toimialan investoinnit</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	0,2	2	-64	0,1	2	-35	0,3	2	-54	0,8	2	-84	1,4	2	-79
<i>Toimialan vakavaraisuus</i>		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		44	2		56	-9		22	-42		29	-4		31	-12
Current ratio		1,2	-40		3,1	13		1,5	-16		1,0	-20		1,1	-25
<i>Toimialan tuottavuus</i>	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %
Liikevaihto/htv	140,3		3	178,5		14	322,3		46	154,1		1	169,3		5
Jalostusarvo/htv	51,2		3	45,2		37	44,8		-10	46,7		25	47,1		13
<i>Yrityksen kannattavuus keskimäärin</i>	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	98	100	-8	252	100	20	880	100	8	1 083	100	30	424	100	24
Jalostusarvo	34	35	-9	63	25	43	115	13	-35	319	29	63	114	27	34
Käyttökate	13	14	16	36	14	80	38	4	-37	47	4	515	27	6	110
Nettotulos	9	9	7178	20	8	258	-13	-1	-76	-29	-3	48	0	0	96

Liite 3.3. Kalanjalostuksen laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2013 sekä muutos vuodesta 2012.

2013												
KALANJALOSTUS												
Tunnusluvut	Isot yritykset			Keskisuuret yritykset			Pienet yritykset			Yhteensä		
<i>Toimialan laajuus</i>	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	15	7		59	2		73	3		147	3	
Henkilöstö	691	34		292	26		30	9		1013	31	
<i>Toimialan kannattavuus</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	309,5	100	40	44,4	100	-1	4,2	100	-18	358,1	100	32
Jalostusarvo	47,3	15	46	10,8	24	-8	1,2	28	-22	59,2	17	30
Käyttökate	17,5	6	62	2,3	5	-34	0,6	15	-23	20,4	6	35
Nettotulos	9,3	3	161	0,5	1	-53	0,4	9	-13	10,2	3	100
<i>Toimialan investoinnit</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	1,3	0	-86	0,2	1	-95	0,0	0	-67	1,5	0	-89
<i>Toimialan vakavaraisuus</i>		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		34	13		27	16		29	192		33	16
Current ratio		1,6	4		1,3	3		1,1	8		1,6	8
<i>Toimialan tuottavuus</i>	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %
Liikevaihto/htv	445,3		5	151,0		-21	138,1		-24	351,4		1
Jalostusarvo/htv	68,4		9	36,9		-27	39,5		-29	58,5		-1
<i>Yrityksen kannattavuus keskimäärin</i>	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	20 636	100	31	2 959	100	283	277	100	287	23 873	100	1162
Jalostusarvo	3 151	15	36	718	24	256	78	28	269	3 947	17	1137
Käyttökate	1 166	6	51	152	5	155	42	15	265	1 361	6	1187
Nettotulos	623	3	143	34	1	80	26	9	312	683	3	1804

Liite 3.4. Kalatukkukaupan laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2013 sekä muutos vuodesta 2012.

2013												
KALATUKKUKAUPPA												
Tunnusluvut	Isot yritykset			Keskisuuret yritykset			Pienet yritykset			Yhteensä		
<i>Toimialan laajuus</i>	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	6	0		26	0		32	0		64	0	
Henkilöstö	208	-5		227	14		23	-9		458	3	
<i>Toimialan kannattavuus</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	187,2	100	11	89,9	100	4	4,9	100	-8	282,0	100	8
Jalostusarvo	16,3	9	23	10,2	11	-22	1,1	22	-17	27,7	10	0
Käyttökate	6,7	4	135	0,5	1	-88	0,6	12	52	7,7	3	6
Nettotulos	3,8	2	755	-1,5	-2	-181	0,2	4	1509	2,5	1	10
<i>Toimialan investoinnit</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	0,3	0	-84	0,5	1	-17	0,1	2	-41	0,9	0	-65
<i>Toimialan vakavaraisuus</i>		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		40	4		27	-34		-13	1752		35	-8
Current ratio		1,7	7		1,2	-23		0,6	2		1,5	-3
<i>Toimialan tuottavuus</i>	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %
Liikevaihto/htv	897,9		16	395,1		-9	215,8		2	615,1		4
Jalostusarvo/htv	78,5		29	45,1		-31	48,0		-8	60,4		-3
<i>Yrityksen kannattavuus keskimäärin</i>	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	31 206	100	11	14 977	100	352	823	100	389	47 007	100	1052
Jalostusarvo	2 724	9	23	1 704	11	239	181	22	345	4 609	10	964
Käyttökate	1 110	4	135	85	1	-46	95	12	711	1 291	3	1028
Nettotulos	637	2	755	-248	-2	-450	33	4	8483	422	1	1071

Liite 3.5. Kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2013 sekä muutos vuodesta 2012.

2013												
KALAN VÄHITTÄISKAUPPA												
Tunnusluvut	Isot yritykset			Keskisuuret yritykset			Pienet yritykset			Yhteensä		
<i>Toimialan laajuus</i>	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	12	0		47	-2		59	0		118	-1	
Henkilöstö	463	15		117	-5		21	-7		601	9	
<i>Toimialan kannattavuus</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	147,8	100	17	18,7	100	-1	2,9	100	0	169,4	100	15
Jalostusarvo	24,1	16	-6	4,5	24	-22	0,7	24	-28	29,3	17	-9
Käyttökate	7,9	5	-24	1,4	8	-27	0,5	16	-24	9,8	6	-24
Nettotulos	2,1	1	-65	0,7	4	-40	0,3	9	-38	3,1	2	-60
<i>Toimialan investoinnit</i>	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	0,3	0	-95	0,1	0	-79	0,0	1	-82	0,4	0	-94
<i>Toimialan vakavaraisuus</i>		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		47	-1		20	-18		49	16		44	-2
Current ratio		1,2	-6		1,2	-17		1,4	7		1,2	-7
<i>Toimialan tuottavuus</i>	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %	1 000 €		Muutos, %
Liikevaihto/htv	318,5		2	159,5		6	133,3		11	281,1		5
Jalostusarvo/htv	52,1		-18	38,3		-18	33,7		-22	48,7		-17
<i>Yrityksen kannattavuus keskimäärin</i>	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %	1 000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	12 318	100	17	1 554	100	298	245	100	394	14 117	100	1036
Jalostusarvo	2 008	16	-6	372	24	213	60	24	256	2 440	17	798
Käyttökate	657	5	-24	119	8	192	38	16	274	814	6	650
Nettotulos	178	1	-65	60	4	140	22	9	207	260	2	299

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000